

Sử dụng các khung phân loại thư viện để tìm tài nguyên trên Internet

Các chuyên gia và thủ thư từ lâu đã công nhận tiềm năng của những chương trình phân loại dùng cho thư viện để truy cập thông tin theo chủ đề tốt hơn. Trong một bài báo đăng hồi năm 1983, Svenonius mô tả một vài phương cách sử dụng hệ phân loại trong các hệ thống thu thập thông tin trực tuyến, gồm những mục tiêu sau đây: (1) làm sao có thể tìm chính xác hơn, và có thể gọi lại được, (2) tạo được bối cảnh cho các từ tìm kiếm, (3) cho phép trình duyệt (4) sử dụng như một cơ chế đề chuyên từ ngôn ngữ này sang ngôn ngữ khác. Trong dự án trực tuyến Hệ phân loại thập phân Dewey (DDC) (Markey và Demeyer 1986), Markey đã thực hiện lần đầu tiên hệ phân loại thư viện đến tận người sử dụng cho họ truy cập chủ đề, và duyệt trình. Mặc dù nhiều biên mục trực tuyến cho phép truy cập theo ký hiệu riêng, rất ít cơ quan sử dụng hệ phân loại theo cách mà Svenonius mô tả hoặc do Markey tìm hiểu trong ý tưởng sử dụng DDC sáng tạo trên biên mục thử nghiệm trực tuyến, mà biên mục này cho phép người sử dụng trực tuyến tìm kiếm theo phân loại. Mãi đến thời gian gần đây, gần 10 năm sau nghiên cứu tiên phong của Markey, việc sử dụng ký hiệu phân loại trực tuyến mới được xem xét nghiêm túc như một công cụ để cho chúng ta những khả năng duyệt trình tiên tiến và truy xuất dữ liệu trong các hệ thống trực tuyến.

Số liệu phân loại trực tuyến

Một số yếu tố gây chận chệch cho việc ứng dụng Hệ phân loại DDC và Hệ phân loại của Thư viện Quốc Hội Mỹ (LCC) là mã hóa để đọc được trên máy. Quá trình tin học hóa DDC bắt đầu bằng việc đưa ra phiên bản DDC19 (1979). Việc phát triển này và phân nghiên cứu của Markey đã gợi mở cho Forest Press, hồi năm 1984, chạy thử phần mềm Infonics- hệ hỗ trợ hiệu đính trực tuyến (ESS) cho Phân loại Dewey. Các bạn có thể xem thêm hai tác giả Finni và Paulson (1987) về phân mô tả cách thức triển Dewey ESS. Hệ thống đó- kết quả của phân thực hiện này, và cơ sở dữ liệu đã được sử dụng để cho ra đời DDC 20 (1989), hệ phân loại đầu tiên sử dụng hệ thống hỗ trợ hiệu đính trực tuyến.

Hệ thống phân loại và Internet

Phiên bản điện tử của DDC giúp ta có thể hiện thực hóa tiềm năng của hệ phân loại thư viện để giúp việc truy xuất theo chủ đề dễ dàng hơn; tuy nhiên, nhiều mối quan tâm mới trong phân loại – coi đó như là một thiết bị để tổ chức và truy xuất các nguồn thông tin đã bùng sáng cùng sự phát triển sử dụng Internet và Mạng rộng toàn cầu World Wide Web (WWW).

Một vài địa chỉ WWW cho phép người sử dụng khả năng tìm kiếm theo từ và cụm từ để truy xuất những chủ điểm và nội dung họ quan tâm, với hai địa chỉ thông dụng nhất là Yahoo và Infoseek, bổ sung thêm khả năng cho người sử dụng định hướng thông qua một loạt những hạng loại xếp xếp theo chủ đề để phát hiện những tài liệu liên quan tiềm năng khác. Mặc dầu Yahoo và Infoseek sử dụng thiết yếu đầu vào như nhau (tài liệu WWW và các tệp tài liệu của các nhóm thông tin Internet) làm cơ sở cho các cấu trúc chủ đề, những hạng loại được trình ra cho người sử dụng hoàn toàn khác nhau. Chủ đề lớn như “Giáo dục” được tìm thấy ở lớp trên cùng của cả Yahoo và Infoseek. Tuy nhiên, lớp tiếp theo đó dưới mục “Giáo dục” trong từng hệ thống lại là một tổ chức rất khác với chủ đề.

Trong Yahoo (see appendix A) <http://www.yahoo.com/> có hơn 30 tiểu hạng loại duyệt trình các chủ điểm liên quan đến giáo dục trong khi đó Infoseek (see appendix B) <http://guide.infoseek.com/> trình bày đề cương của người học.

Các chương trình phân loại thư viện từ lâu đã có công cụ tương tự cho các tài liệu thư viện. Những hạng loại theo chủ điểm tìm thấy trong DDC dựa nhiều trên những chủ đề trong các tài liệu chuyên khảo dạng thức của sách truyền thống. Đối với sách in thì những phần tóm tắt của Dewey <http://www.oclc.org/fp/> nêu đại cương có chức năng tương đương phân hạng loại theo chủ điểm của Yahoo và Infoseek. Trong thực tế, một số địa chỉ phi thương mại của WWW đang sử dụng DDC để cho mọi người truy cập theo chủ điểm đến những tài liệu có thể truy cập được trên Web (mạng thông tin toàn cầu).

Những đặc tính chính của DDC và LCC

DDC và LCC là những hệ thống phân loại chung

Chan, Comaromi, và Satija nhắc nhở chúng ta rằng mục đích của Hệ phân loại thập phân Dewey là sắp xếp chung phần thu thập tài liệu “DDC nhằm phân loại sách và tài liệu khác về tất cả các chủ điểm của tất cả các ngôn ngữ trong bất kỳ kiểu thư viện nào.” Cũng giống như thế, LCC được thiết kế để cho ta một trật tự thu thập chung, bộ thu thập của Thư viện Quốc hội Mỹ. Mặc dù dựa trên bộ thu thập của một thư viện duy nhất, Hệ phân loại LC đã được nhiều thư viện nghiên cứu và hàn lâm chấp nhận ứng dụng thành công.

DDC và LCC có một cấu trúc theo tầng bậc

Mối quan hệ tầng bậc là bản chất của tất cả các loại phân loại. Các hệ phân loại có tính liệt kê, cho ta sắp xếp các chủ điểm theo bộ nguyên tắc dựa trên triết lý về tổ chức kiến thức đã được chấp nhận, theo những mẫu đã được thiết lập trên cơ sở bảo đảm tác quyền, và thường là kết hợp cả hai. Tuy nhiên, trật tự xếp loại bản thân nó không tự minh chứng. Cần phải có một phương pháp nào đó, hoặc phương tiện nào đó để duy trì mối quan hệ giữa các

ngành, tiểu ngành, chủ đề và tiêu đề. Ví dụ trong DDC, những mối quan hệ này được duy trì và hoạt động thông qua ghi chú tầng bậc. LCC thì không theo kiểu mẫu này. Phân ghi chú duy trì trật tự xấp xỉ song lại không phản ánh tầng bậc.

600	Technology (Applied sciences)
660	Chemical engineering and related technologies
663	Beverage technology
663.2	Wine and wine making
663.22	Specific kinds of grape wine
663.222	White wine
663.223	Red wine
663.224	Sparkling wine

Trong hệ Phân loại LC và trong các cây hạng loại của Yahoo, tầng bậc được thể hiện bằng chấm thụt đầu dòng của hạng loại và tên ngành.

Computers and Internet

Internet

Entertainment

Interesting Devices Connected to the Net

Spy Cameras

Indoor Cameras

Outdoor Cameras

Pets@

Aquariums

Những ví dụ trên cho thấy rằng cả các chương trình phân loại Internet và phân loại thư viện cho ta các cấu trúc tầng bậc hỗ trợ duyệt tìm theo chủ đề. Các chương trình thư viện dường như có lợi thế hơn so với các chương trình duyệt tìm dựa trên Internet vì có kèm ghi chú hỗ trợ tìm kiếm các mối quan hệ theo ngành.

Vậy thì chương trình phân loại thư viện hay các trình duyệt trên Internet?

Bài này chỉ xem xét một số đặc tính của các chương trình phân loại DDC và LCC cho phép các chương trình này

thích hợp với việc truy cập theo chủ điểm vào các nguồn Internet. Tổng kết lại, DDC và LCC là :

Các chương trình phân loại chung, có

Có cấu trúc tầng bậc và ghi chú xếp trình tự các ngành

Những liên kết với các chương trình phân loại chủ điểm khác và

Những liên kết với phần dịch sang các ngôn ngữ khác. (hiện nay chỉ DDC mới có)

Cho dù có những lợi thế như vậy, vẫn cần cải tiến thêm nếu như ta cần sử dụng số liệu phân loại trực tuyến làm công cụ chính để truy cập các bộ sưu tập truyền thống cũng như các nguồn có thể truy cập được trên Internet.

Những mục cần cải tiến này là:

1. Đánh giá các tiêu đề của DDC và LCC về mức độ chính xác và diễn đạt.
2. Phân tách và mã hóa các thành phần số ngành để xác định chủ điểm cụ thể và các lĩnh vực trình bày.
3. Tiếp tục bổ sung thuật ngữ mới làm các từ chỉ khoản mục cho dù mỗi từ chưa có số riêng.
4. Mở rộng kết nối đến những biểu từ vụng được kiểm soát khác.
5. Mở rộng định nghĩa bảo đảm tác quyền để gộp các nguồn Internet vào.
6. Xây dựng những hệ thống trình diễn.

Hiện tại trong bối cảnh của DDC, mục 1 và 2 đã làm, mục 3 và 4 đang thực hiện cùng với những cam kết trong ngành thư viện.

Phạm Kim Thanh: Thư viện Quốc gia Việt Nam

(Nguồn: Tạp chí Thư viện Việt Nam)